

„Szlak kobiet Krakowa – krakowianki” ma przywrócić społecznej pamięci wybitne i odważne kobiety. Poświęcona im trasa turystyczna pozwoli wpisać w tkanę miejską miejsca związane z ruchem emancypacyjnym i podkreślić ważną rolę kobiet w rozwoju Krakowa na wielu płaszczyznach.

Szlak powstał dzięki współpracy Gminy Miejskiej Kraków z Centralnym Ośrodkiem Turystyki Górskiej PTTK i przy wsparciu merytorycznym dr hab. Agnieszki Chłosty-Sikorskiej, prof. Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Szlak jest częścią projektu „Krakowianki”.

Więcej informacji:

www.krakow.pl/odwiedz_krakow

www.facebook.com/Krakowiankisilamiasta

www.krakowianki.krakow.pl

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Organizacja Narodów
Zjednoczonych
dla Wychowania,
Nauki i Kultury

Historic Centre of Kraków
inscribed on the World
Heritage List in 1978

Historyczne Centrum Krakowa
wpisane na Listę Światowego
Dziedzictwa w roku 1978

Kraków

krakowianki

SPACEROWNIK

Stare Miasto

SZLAK KOBIET
KRAKOWA
KRAKOWIANKI

1

MARIA JAREMA

(1908-1958) - malarka, rzeźbiarka, studentka Xawerego Dunikowskiego, współzałożycielka awangardowej Grupy Krakowskiej, scenografka, projektantka kostiumów teatralnych, które wykonywała dla Teatru Cricot i Cricot 2 Tadeusza Kantora. Jej prace wystawiano w kraju i za granicą. Można je zobaczyć m.in. w Muzeach Narodowych w Krakowie, Warszawie i Wrocławiu oraz w Muzeum Sztuki w Łodzi.

2

ZOFIA DASZYŃSKA-GOLIŃSKA

(1866-1934) absolwentka Uniwersytetu Żuryskiego, gdzie jako pierwsza kobieta obroniła w 1891 r. doktorat. Na Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie uzyskała tytuł docenta. W 1898 r. przeniosta się do Krakowa, gdzie na Uniwersytecie Jagiellońskim odmówiono jej habilitacji. Prowadziła wykłady dla kobiet, współtworzyła Ligę Kobiet, zakładała towarzystwa abstenenckie. W 1918 r. przeniosła się do Warszawy, gdzie została profesorką Wolnej Wszechnicy Polskiej. W latach 1928-1930 była senatorką i działała w senackich komisjach zajmujących się tematyką społeczną.

3

PIERWSZE STUDENTKI UNIwersYTETU

W dostojnych murach Collegium Maius i Collegium Novum długo nie wyobrażano sobie, że wraz z mężczyznami studiować mogą kobiety. Pierwszą, legendarną studentką była jeszcze w XV w. Nawojka, która nielegalnie pobierała nauki w Krakowie w przebraniu męskim.

Przełomem był rok 1824 r., kiedy egzamin końcowy z farmacji zdały siostry Konstancja i Filipina Studzińska. Jednak dopiero pod koniec XIX wieku, m.in. dzięki zabiegom małżeństwa Bujwidów, kobiety mogły oficjalnie wstępować na Uniwersytet Jagielloński.

W 1894 r., pokonując kilkadziesiąt kandydatek, studia na najstarszej polskiej uczelni rozpoczęły Stanisława Dowgiałłówna, Jadwiga Sikorska i Janina Kosmowska.

Nawojka
(1400/1420-????)

Konstancja Studzińska
(1787-1853)

Filipina Studzińska
(1797-1877)

Stanisława
Dowgiałłówna
(1865-1933)

Janina
Kosmowska
(1864-1951)

Jadwiga
Sikorska-Klemensiewiczowa
(1871-1963)

4

EWA DEMARCZYK

(1941-2020) – wybitna artystka, obdarzona przeszyswającym głosem, talentem interpretatorskim oraz niezwykłą siłą ekspresji. Oklaskiwano ją na scenach całego świata. Z „Piwnicą pod Baranami” była związana w latach 1962-1972, gdzie piosenki komponował dla niej Zygmunt Konieczny. Jej największymi przebojami były m.in. „Karuzela z madonnami”, „Czarne Anioły”, czy „Groszki i różę”.

5

MIEDZIANNA

– takie imię nadano symbolicznej krakowskiej przekupce. Składa się z dwóch członów: Miedź – od roli miedzi w handlu średniowiecznym Krakowie i Anna – od najpopularniejszego tu niegdyś imienia żeńskiego.

6

HELENA MODRZEJEWSKA

(1840-1909) - wybitna polska aktorka. Grała role romantyczne i tragiczne. Zaangażowana społecznie, wspierała liczne początkujące talenty, w tym Ignacego Jana Paderewskiego. Przyszła na świat w mieszkaniu przy ul. Grodzkiej 22 jako nieślubne dziecko wdowy. Mimo skromnego pochodzenia wielki talent pomógł jej w zdobyciu międzynarodowej sławy. Już jako gwiazda teatralna została żoną Karola Chłapowskiego, członka najważniejszej rodziny arystokratycznej w Wielkopolsce. Nowa pozycja społeczna nie przeszkodziła jednak Helenie Modrzejewskiej w kontynuacji kariery aktorskiej oraz działalności patriotycznej i społecznej, w której szczególnie nacisk kładła na polepszenie sytuacji kobiet.

7

KAZIMIERA BUJWIDOWA

(1867-1932) pochodziła z Warszawy, gdzie studiowała nauki biologiczne na tajnym Uniwersytecie Łatającym. Pracowała jako laborantka, a po przeprowadzce do Krakowa kierowała Zakładem Produkcji Surowic i Szczepionek założonym przez jej męża prof. Odona Bujwida. Kazimiera Bujwidowa jest jedną z matek krakowskiego ruchu emancypacyjnego. Przyczyniła się do uzyskania przez kobiety praw wyborczych i dostępu do edukacji. Przewodniczyła Czytelni dla Kobiet. Utworzyła pierwsze gimnazjum dla dziewcząt z egzaminem maturalnym i programem takim jak w placówkach męskich (1896 r.).

8

„DAMA Z GRONOSTAJEM”

Cecylia Gallerani (1473-1536) – dama dworu mediolańskiego księcia Ludwika Sforzy i jego kochanka. Inteligentna, wszechstronnie wykształcona prowadziła swój salon intelektualny w wiejskim majątku San Giovanni in Croce w Lombardii. Jej obraz został zakupiony we Włoszech przez ks. Adama Jerzego Czartoryskiego ok. 1800 r. by przez Puławę i Paryż trafić do Muzeum Książąt Czartoryskich w Krakowie. Zagrabyony w trakcie niemieckiej okupacji, został odnaleziony w Bawarii. W 1946 r. wrócił do Polski.

9

TEODORA MATEJKOWA

(1846-1896) - uzdolniona muzycznie i plastycznie. Obdarzona urodą, ale i charakterem, który sprawił, że domownicy nazywali ją „diabłem weneckim”. Marzyła o karierze aktorki, ale sytuacja finansowa zmusiła ją do zamążpójścia w wieku 20 lat. „Ośka”, jak mówiono o niej lub „moja zawierucha” jak nazywał ją Matejko, pozowała mu do najważniejszych postaci kobiecych na jego płótnach. Najczęściej jej twarz dostawały królowe lub wielkie damy. Na życiu Teodory zaważyła cukrzyca. Chorą próbowano leczyć zastrzykami z morfiny. Te jednak spowodowały zmiany w mózgu i wybuchowość oraz nieobliczalność zachowań. Dramatyczny stan Teodory przyczynił się do zamknięcia jej w zakładzie dla obłąkanych.

10

ZOFIA STRYJEŃSKA

(1891-1976) była malarką, graficzką, ilustratorką i scenografką teatralną. Naukę rozpoczęła w Krakowie przy ul. Szpitalnej 17, próbowała kontynuować na Akademii Sztuk Pięknych w Monachium, gdzie podobnie jak na krakowskiej ASP nie przyjmowano wówczas kobiet. Metodą Nawojki podawała się za mężczyznę i tak jak jej poprzedniczka została zdemaskowana. Po powrocie do Krakowa wystawiła w Pałacu Sztuki cykl prac „Polskie bajdy na tle opowieści ludowych”, dekorowała polski pawilon na Wystawie Światowej w Paryżu w 1925 r. oraz wnętrza polskich transatlantyków „Batory” i „Piłsudski”. W swojej twórczości korzystała z mitologii słowiańskiej i motywów ludowych. Po II wojnie światowej wyemigrowała do Szwajcarii.

11

BONA SFORZA

(1494-1557) żona króla Zygmunta Starego. Wykształcona, inteligentna i politycznie utalentowana. Stworzyła w Polsce własne stronnictwo i z powodzeniem wpływała na sprawy kraju. W dobrach otrzymanych od króla prowadziła roztropną gospodarkę. Sprowadziła do Polski z ojczystych Włoch m.in. przyprawy, zioła, owoce i warzywa, które do dziś królują na naszych stołach.

BARBARA RADZIWIŁŁOWNA

(1520-1551) przeszła do legendy z uwagi na jej małżeństwo z królem Zygmuntem Augustem. Ślub był naruszeniem obyczajów, bo o wybrance młodego władcy w Koronie decydować mieli jego opiekunowie wraz z Senatem. Ten jednak wbrew opinii swoich królewskich rodziców i doradców wziął z Barbarą potajemny ślub, a następnie doprowadził do jego uznania i koronacji.

12

OLGA BOZNAŃSKA

(1865-1940) – to jedna z największych polskich malarek, wybitna portrecistka. Malarstwa uczyła się w Krakowie na słynnych Wyższych Kursach dla Kobiet im. Adriana Baranieckiego. W Monachium założyła własną pracownię, skąd później przeniósł się do Paryża. Została członkinią francuskiego Société Nationale des Beaux Arts. W 1937 r. otrzymała Grand Prix na Wystawie Światowej w Paryżu. Najbardziej znane jej obrazy to „Dziewczynka z chryzantemami”, „Bretonka” oraz „W Wielki Piątek”.

SZLAK KOBIET W KRAKOWIE PO STARYM MIEŚCIE

KOBIETY OD ZAWSZE ODGRYWAŁY OGROMNĄ ROLĘ W DZIEJACH KRAKOWA. BEZ ICH CIĘŻKIEJ PRACY, PASJI I WYTRWAŁOŚCI MIASTO MIAŁOBY ZUPEŁNIE INNY CHARAKTER I WYGLĄD. KOBIETY WSPÓŁTWORZĄ HISTORIĘ TEGO WYJĄTKOWEGO MIEJSCA I WSPÓŁDECYDUJĄ O JEGO ROZWOJU, ZARÓWNO W MOMENTACH BURZLIWYCH, JAK I PODCZAS SPOKOJNYCH, CODZIENNYCH DNI. KRAKOWIANKI SĄ PEŁNE PASJI I ENERGII, DZIĘKI CZEMU TO NIEZWYKŁE MIASTO ZYSKAŁO JEDYNĄ W SWOIM RODZAJU ATMOSFERĘ. SPACERUJ PO STARYM MIEŚCIE, POZNAJĄC HISTORIĘ, CZY RACZEJ HERSTORIĘ KRAKOWIANEK.

1 MARIA JAREMA

Niewiele osób wie, że fontanna naprzeciwko Filharmonii Krakowskiej przedstawia młoteczkę fortepianu, które uderzają o wodne struny. Swoją rzeźbę Maria Jarema poświęciła Fryderykowi Chopinowi.

2 ZOFIA DASZYŃSKA-GOLIŃSKA

W pobliżu gmachów uniwersyteckich przy ul. Gołębiej 20 od 1915 r. miała swoją siedzibę Liga Kobiet Galicji i Śląska (od 1918 r. – Komitet Obywatelski Polek). Liga miała na celu współdziałanie i czynną pomoc kobiet z zaboru austriackiego w walce o niepodległość Polski. Jedną z jego aktywnych członkini była Zofia Daszyńska-Golińska.

3 PIERWSZE STUDENTKI UNIWERSYTETU

Mijając Collegium Maius i Collegium Novum, widzimy gmachy Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie kobiety zostały dopuszczone do nauki dopiero w 1894 roku.

4 EWA DEMARCZYK

W gotyckich podziemiach jednej z najważniejszych niegdyś siedzib arystokratycznego Krakowa, czyli Pałacu „Pod Baranami” przy Rynku Głównym 27 działa słynny kabaret „Piwnica pod Baranami”. Istniejący od 1956 r., stał się jednym z najważniejszych miejsc w dziejach krakowskiej kultury. Kabaret bawił i prowokował krakowian, krakowianki i gości przyjeżdżających z całej Polski na jego przedstawienia. Związani z nim byli m.in. Piotr Skrzynecki, Wiesław Dymny, Anna Szałapak, Krystyna Zachwatowicz oraz jedna z najwybitniejszych pieśniarek, Czarna Anioł Polskiej Piosenki – Ewa Demarczyk.

5 MIEDZIANNA

Tę niecodzienną rzeźbę upamiętniającą krakowskie przekupki odnajdziemy na elewacji Pałacu Krzysztofora na wysokości drugiego piętra, nad rogiem ulic Szczepańskiej i Jagiellońskiej. Górzący nad przechodniami posąg przekupki jest spersonalizowanym wyobrażeniem handlarek krakowskich (nazywanych potocznie i niezbyt zręcznie „babami”). Przedsiębiorcze krakowskie przekupki wpisały się w obraz miasta tworząc jego charakter, stąd nie mogły pozostać nieupamiętnione.

6 HELENA MODRZEJEWSKA

Secesyjny gmach na rogu ul. Jagiellońskiej i pl. Szczepańskiego to siedziba Narodowego Starego Teatru. To jedna z najważniejszych scen w Polsce. Nosi imię Heleny Modrzejewskiej, najwybitniejszej polskiej aktorki, urodzonej w Krakowie, gwiazdy teatralnej, która zrobiła wielką karierę nie tylko w Polsce, ale i w Stanach Zjednoczonych. Najslawniejszy portret aktorki autorstwa Tadeusza Ajdukiewicza odnajdziemy w Galerii Sztuki Polskiej XIX w. w Sukiennicach. Jego kopię umieszczono u szczytu schodów teatru.

7 KAZIMIERA BUJWIDOWA

Idąc ul. św. Jana w kierunku kościoła pijarów warto zwrócić uwagę na budynek po prawej stronie pod numerem 11. Niegdyś mieściło się tam Pierwsze Gimnazjum Żeńskie, założone dzięki staraniom Kazimieri Bujwidowej. Szkołę otwarto uroczystie w 1896 r. Była to pierwsza na terenie trzech zaborów szkoła przygotowująca uczennice do matury, studiów lub egzaminów nauczycielskich.

Plac Matejki

Basztowa

Dunajewskiego

Sławkowska

św. Marka

św. Tomasza

św. Jana

Szczepańska

Floriańska

Szpitalna

Sienna

św. Krzyża

Westerplatte

Grodzka

Dominikańska

Poselska

Kanonicza

Grodzka

Podzamcze

Skwer Ewy Demarczyk

Franciszkańska

Bracka

Wiślna

Gołębia

Jagiellońska

Szewska

św. Anny

Józefa Piłsudskiego

Straszewskiego

Wawel

Wawel

Wawel

Wawel

Wawel

Wawel

Wawel

8 „DAMA Z GRONOSTAJEM”

Przechodząc ul. Pijarską wzdłuż murów obronnych warto odwiedzić najslawniejszą w świecie „krakowiankę”. To Cecylia Gallerani, którą sportretował na obrazie Leonardo da Vinci. Jest to jedyny obraz włoskiego mistrza renesansu w Polsce. Można go zobaczyć w Muzeum Książąt Czartoryskich.

9 TEODORA MATEJKOWA

Przy ul. Floriańskiej 41 mieści się oddział Muzeum Narodowego w Krakowie. To Dom Jana Matejki, gdzie jeden z najwybitniejszych twórców polskiego malarstwa XIX w. mieszkał i tworzył. Jego partnerką życiową i mużą była żona Teodora Matejkowa.

10 ZOFIA STRYJEŃSKA

Schodząc na chwilę z Drogi Królewskiej i podążając równolegle do niej ul. Szpitalną w stronę Małego Rynku mijamy kamienicę pod numerem 17. To tu w 1908 r. otwarta została Szkoła Sztuk Pięknych dla Kobiet Marii Niedzielskiej. W szkole swój talent rozwijała Zofia Stryjeńska (1891-1976).

11 KRÓLOWE POLSKIE, WIELKIE KSIĘŻNE LITEWSKIE BONA SFORZA I BARBARA RADZIWIŁŁÓWNA

Podążając Rynkiem Głównym i Drogą Królewską ku Zamkowi Królewskiemu na Wawelu przemierzamy się trasą, jaką pokonywały też polskie monarchinie, w tym dwie z okresu Złotego Wieku polskiej historii. Państwo ostatnich Jagiellonów było wówczas europejską potęgą w tej części kontynentu.

12 OLGA BOZNAŃSKA

Kontynuując spacer Plantami warto skrócić w ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Idąc ku Błoniom i Muzeum Narodowemu po prawej stronie miniemy pracownię XIX-wiecznej malarki Olgi Boznańskiej.